

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО
ФОРУМУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

Випуск 3, 2021

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ»
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ VI ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

5-6 лютого 2021 року

Випуск 3

Харків – 2021

УДК 37.014 (477)
А 28

Рекомендовано до друку засіданням Ради Громадської організації
«Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»
(Протокол № 2 від 23 лютого 2021 року)

Рецензенти:

Романовський О.Г., доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України;
Лазарєв М.І., доктор педагогічних наук, професор;
Дмитренко Г.А., доктор економічних наук, професор.

А 28 **Адаптивні процеси в освіті** : збірник матеріалів 6-го Всеукраїнського наукового форуму з міжнародною участю; [за наук. ред. Г.В. Єльнікової, М.Л. Ростоки; ред. з заг. питань: Л.О. Лузан, О.О. Почусєва, З.В. Рябова]. Харків, Мачулин, 2021, Вип. 3, 160 с.

ISBN

Збірник матеріалів 6-го Всеукраїнського наукового форуму з міжнародною участю «Адаптивні процеси в освіті», що відбувся 5-6 лютого 2021 року в режимі онлайн, містить тези доповідей учасників та основні організаційні документи заходу.

Тематику публікацій розміщено за науковими панелями Форуму. У роботах висвітлено актуальні питання розвитку освітньої галузі України, розкрито такі напрями, як: методологія адаптивного управління в освіті; адаптивність освітнього процесу в забезпеченні якості підготовки фахівців у закладах вищої освіти; адаптивні технології в підготовці магістрів з управління закладами освіти; інформаційна аналітика як інструментарій регулювання адаптивних процесів в освіті та в організації наукових досліджень; активізація адаптивних процесів у підготовці фахівців вищої кваліфікації; адаптивний менеджмент в освіті; адаптивне навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти; адаптивні процеси в освітній діяльності вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти.

Є роботи, у яких висвітлено адаптивні процеси у векторі трансформаційних змін в освітніх системах Бельгії, Білорусі, США, Польщі, Португалії. Розглянуто актуальну проблему формування й розвитку адаптивних процесів в національній системі освіти України та виділено певні адаптивні засади в цьому ключі.

Матеріали Форуму призначено для вивчення керівниками закладів освіти, науково-педагогічним працівникам, викладачами закладів післядипломної освіти, педагогічними працівниками закладів професійної (професійно-технічної) і позашкільної освіти, науковцям, службовцям урядових установ управління освітою, здобувачам освіти та всім тим, хто цікавиться проблематикою адаптивного управління в освіті.

За порушення норм академічної доброчесності й етичних вимог до подання результатів наукових досліджень, за релевантність і достовірність змісту та поданих інформаційних даних у тезах доповідей на засадах чинного законодавства відповідальність несуть автори тез доповідей.

УДК 37.014 (477)
А 28

© ГО «ШАУСПС», 2021
© Автори, 2021

ISBN

ЗМІСТ

Сльникова Галина Василівна. Вступне Слово	7
Програма форуму	8
Контент (тези доповідей учасників Всеукраїнського наукового форуму з міжнародною участю «Адаптивні процеси в освіті»)	24
Наукова панель 1.	
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ	
Сльникова Галина Василівна Методологічні підходи до активізації адаптивних процесів в освіті	24
Білик Надія Іванівна Дисемінаційний підхід до освіти дорослих	28
Борова Тетяна Анатоліївна, Марчук Аліса Андріївна Методологічні засади адаптивних процесів в освітній діяльності вишів	30
Лапшина Ірина Сергіївна Адаптивний підхід до організації самомоніторингу педагогів в умовах інноваційного управлінського середовища	31
Ростока Марина Львівна Специфічні особливості адаптаційного процесу та загальні закономірності індивідуальної адаптації	35
Савченко Ірина Миколаївна Інтерактивний музей науки як STEM-проект Малої академії наук України	39
Сіданіч Ірина Леонідівна Методологічні засади духовно-морального виховання учнів Нової української школи	42
Тимошко Ганна Миколаївна Культурологічний підхід до підготовки керівників закладів загальної середньої освіти	44
Фесік Людмила Іванівна Інклюзивний підхід до професійної освіти студентів з особливими потребами в умовах освітнього процесу фахових коледжів.....	50
Наукова панель 2.	
АДАПТИВНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Бацула Олександр Сергійович Адаптивні процеси гуманізації у закладах вищої освіти	53
Бойко Олег Миколайович Мотивація професійної діяльності науково-педагогічних працівників у закладах вищої освіти	55
Гоу Кванденг Адаптивність навчального процесу як фактор підвищення ефективності навчання	57
Євдокимова Наталя Олексіївна Прогнозування розвитку освітньої програми за аналізом її впровадження у закладі вищої освіти	59
Костіна Валентина Вікторівна Використання можливостей дуальної освіти як умова підвищення якості професійної підготовки фахівців соціальної галузі	61

Котелевець Олександр Олександрович Забезпечення якості дистанційного навчання майбутніх інженерів-педагогів з питань правової компетентності	62
Лаврентьєва Олена Олександрівна, Скрипник Людмила Володимирівна Підходи до організації інформаційно-консультативного середовища закладу вищої освіти	64
Полякова Ганна Анатоліївна Адаптивність освітнього процесу в системі внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті	66
Суліма Євген Миколайович Наскрізно-рівнева адаптація й діалогічна узгодженість організації освітнього процесу	69
Наукова панель 3.	
АДАПТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ З УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ	
Бачієва Лариса Олександрівна Адаптивне управління науково-дослідною діяльністю здобувачів освіти.....	72
Бруєва Вікторія Анатоліївна Формування компетентностей при професійній підготовці магістрів управління інтелектуальною власністю із залученням адаптивної технології.....	74
Григораш Віктор Валентинович, Хлебнікова Таліна Миколаївна Формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до ефективного управління на адаптивних засадах в умовах післядипломної педагогічної освіти	78
Єрмоменко Ольга Анатоліївна Адаптивна система підготовки як засіб підвищення рівня професійної підготовки магістрів з управління закладом освіти	80
Савельєва Тетяна Анатоліївна Проведення профорієнтаційної роботи у коледжах в умовах карантинних обмежень на адаптивних засадах	82
Шемигон Наталія Юріївна Розвиток Я-концепції здобувача освіти в адаптивному інклюзивному просторі	83
Наукова панель 4.	
ІНФОРМАЦІЙНА АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ РЕГУЛЮВАННЯ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ ТА В ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
Селецький Андрій Васильович Найвагоміші результати констатувального етапу наукового дослідження «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» модернізації та реформування освіти	85
Агалець Інна Олександрівна Інформаційно-аналітична продукція Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського у супроводі науково-методичної діяльності НАПН України	86
Баніт Ольга Василівна Аналітичний огляд законодавчої бази щодо професійного розвитку педагогічного персоналу	88
Білоног Ганна Володимирівна Адаптивні цифрові технології: QR-код – перший крок у доповнену реальність.....	90

Bilotserkivets Iryna Petrivna Library Informational Space for Securing Adaptation in Education	93
Вараксіна Наталія Володимирівна Адаптивний інструментарій для створення предметної онтології в сфері освіти	94
Гермак Ольга Леонідівна Інформаційна аналітика як засіб підвищення ефективності освітнього процесу з підготовки електромонтерів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти	96
Годецька Тетяна Іванівна Питання відновлення психологічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та волонтерів (інформаційно-аналітичний аспект)	98
Гришко Вікторія Вікторівна Реалізація адаптивної функції навчання людей похилого віку в Університетах Третього Віку	101
Гуралюк Андрій Георгійович Адаптація бібліотек до інформаційного суспільства	103
Котляр Юлія Вадимівна Адаптивність студентів-психологів як одна із особливостей їхньої професійної ідентичності	106
Лучанінова Ольга Петрівна Інформаційна аналітика у професійній діяльності сучасного викладача	108
Пітух Лілія Іванівна Методологічні аспекти інформаційно-аналітичної діяльності в умовах адаптивного реформування закладів професійної (професійно-технічної) освіти	111
Середа Христина Володимирівна Інформаційна аналітика для підтримки наукових досліджень у галузі педагогічних наук	113
Черевичний Геннадій Семенович Нормативно-правова складова інформаційного аналізу при вкладанні студентам закладу вищої освіти курсу «Контроль та оцінювання знань учнів на уроках історії» ...	114
Наукова панель 5.	
АКТИВІЗАЦІЯ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	116
Давидова Наталія Андріївна Адаптивні технології у формуванні медіакультурної грамотності керівника закладу загальної середньої освіти	116
Скрипка Катерина Сергіївна Реалізація проєктної технології в управлінні готовності керівника закладу загальної середньої освіти до впровадження інклюзивного навчання	118
Наукова панель 6.	
АДАПТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ	121
Боднар Оксана Степанівна, Винничук Олег Теофілович Врахування концепцій адаптивного менеджменту у підготовці майбутнього керівника закладу освіти	121
Гапон Леся Олексіївна Застосування елементів адаптивного менеджменту у роботі вчителя-словесника	123
Горішна Оксана Мирославівна, Семененко Галина Ярославівна Адаптивне управління у процесі впровадження змін у закладі освіти	125

Григораш Ольга Вікторівна Інноваційна діяльність педагогів закладу загальної середньої освіти як об'єкт управління в адаптивній школі	127
Івасів Ольга Василівна Використання адаптивних механізмів у управлінні проектами у закладі освіти	128
Любченко Надія Василівна Лідер і керівник в загальній середній освіті: в контексті часу реформ	130
Наукова панель 7.	
АДАПТИВНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
Бацула Наталія Володимирівна Адаптивність освітнього процесу в умовах гуманізації закладу загальної середньої освіти .	134
Лузан Людмила Олександрівна Адаптивні технології як інноваційний інструментарій підвищення кваліфікації вчителів-словесників	135
Мірошниченко Вікторія Миколаївна Використання тестових технологій на уроках української мови в умовах адаптивного навчання	139
Мотуз Ганна Альбертівна Адаптивне навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти	143
Ноготушкіна Анастасія Дмитрівна Адаптивне навчання в закладах дошкільної освіти	145
Правда Світлана Іванівна Адаптивне навчання в закладі дошкільної освіти	146
Редька Ольга Олексіївна Тестовий контроль як умова забезпечення ефективного впровадження системи управління якістю вищої освіти	149
Рябов Олег Вячеславович ІКТ-компетентність вчителів закладів освіти в умовах пандемії	151
Наукова панель 8.	
АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ВИШІВ	
Bratslavska Alla Adaptive Process in the Educational Activities of Kharkiv National Air Force University in the Environment of Distance Learning During Lockdown	153
Cardoso Luis Miguel Adaptive Learning Processes in Portuguese Universities During the COVID-19 Pandemic	154
РІШЕННЯ VI ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ «АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ»	156

Наукова панель 6. АДАПТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ

Модератор:

кафедра педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

доктор педагогічних наук, доцент

Боднар Оксана Степанівна

Виступи:

Врахування концепцій адаптивного менеджменту у підготовці майбутнього керівника закладу освіти

Боднар Оксана Степанівна, Винничук Олег Теофілович

Bobnarotern@ukr.net; vin_ol@ukr.net

Сучасний керівник – це керівник нового часу, нової епохи, який є не просто лідером, але й креативним і гнучким менеджером, що бачить перспективи і планує стратегію роботи й розвитку закладу освіти. Від керівника сьогодні залежить не тільки результативність функціонування закладу, але й мікроклімат у колективі та авторитет закладу на ринку освітніх послуг. Оскільки адаптивні процеси проникають нині у всі сфери життя людей, не минули вони і школи. Відтак, щоб побудувати ефективну систему підготовки керівників у рамках магістратури, необхідно враховувати всі зміни у концептуалізації управлінської діяльності керівників освіти, зокрема у використанні ідей адаптивного менеджменту.

Підготовка керівника навчального закладу на сучасному етапі розвитку суспільства – це багатоступеневий процес, а саме: підготовка спеціаліста однієї з педагогічних спеціальностей у заклад вищої освіти; навчання у магістратурі за освітньою програмою «Управління навчальним закладом» або на короткочасних курсах керівників закладів освіти в інститутах післядипломної педагогічної освіти; подальша самоосвіта, яка притаманна, крім цього, усім вказаним вище етапам.

Практика управлінської діяльності доводить, що показники ефективності роботи керівника школи залежать від управлінських знань, умінь та дій керівника школи й охоплюють соціально-психологічний та технологічний аспекти управління закладом освіти. Тому важливо, щоб керівник отримував професійну формальну освіту в магістратурі.

Наявні моделі підготовки керівника освіти в магістратурі застосовують наступні концепції: включення предмета *самоменеджмент*, який дасть змогу ефективніше управляти своєю управлінською діяльністю; концепції *діалогічної взаємодії* між керованою та керуючою системами при виборі студентами додаткових курсів; *ідею самоорганізації* під час управлінської практики; а також методи *адаптації* для новоприбулих магістрантів.

Важливими концептуальними ідеями є включення у тематику курсів технології моніторингу та вивчення теми самоаналізу управлінської діяльності.

У розвитку аналітичних умінь керівнику згодяться вже існуючі та апробовані методи аналізу, розроблені науковцями і широко застосовані в управлінській практиці. Уміння самоаналізу збільшують ступінь підготовленості і самостійності керівника закладу освіти в здійсненні аналітичної діяльності, здатність вирішення професійних завдань. Л. Лук'янова зауважує, що процесуальність самоаналізу спирається на логічний прийом пізнання, який включає в себе розкладання ситуації на елементи, з'єднання їх в єдине ціле, визначення причин і бачення перспектив їх розвитку [3].

Оскільки моніторингові дослідження надають різноманітну інформацію стосовно багатьох аспектів навчально-виховного процесу, то їх ми розглядаємо як обов'язкову і найважливішу складову процесу рефлексивного управління школою. Тому керівник, володіючи навичками самоаналізу, зуміє ефективно використати моніторинг. Для сучасного керівника закладу освіти моніторинг має стати не просто процедурою, системою, а новим стилем в його науково-педагогічній та управлінській діяльності [2, с. 9].

Оскільки адаптивний менеджмент передбачає використання кваліметрії, важливим є формування оцінювальної компетентності магістрів. Розвитку цієї компетентності сприяють індивідуальні творчі завдання, зокрема такі теми: «Шкали та їх використання у тематичному оцінюванні», «Таксономія Блума і її адаптація до дванадцятибальної системи оцінювання навчальних досягнень учнів», «Як забезпечити валідність педагогічних вимірювань», «Застосування технології діагностики у контрольних вимірювання навчальних досягнень учнів», «Структура моніторингу динаміки навчальних досягнень учнів», «Обчислення показника якості навчальних досягнень учнів на засадах кваліметричного підходу» тощо [1].

Пропонуємо також включити такі концептуальні ідеї адаптивного менеджменту у підготовку керівників освіти: пошук механізмів кореляції між теоретичними знаннями та необхідними компетентностями застосування знань з адаптивного управління на практиці; включення необхідних компетентностей адаптивного управління у різні навчальні дисципліни; використання принципу дуального управління, який передбачає зміну структури управлінського впливу відповідно до зміни об'єкта управління; залучення керівників практиків для презентації досвіду використання адаптивного менеджменту для планування та розвитку закладу; забезпечити інтеграцію багаторівневої підготовки до адаптивного управління: самоосвіта – дистанційна освіта – навчання оф-лайн – управлінська практика – презентація магістерського дослідження – використання адаптивного менеджменту у професії; диверсифікація курсів за вибором, що орієнтовані на формування гнучкості у ідентифікації проблем та прийнятті рішень.

Бібліографія:

1. Боднар, О.С. (2019). Формування оцінювальної компетентності у майбутніх керівників закладів освіти в умовах магістратури. *Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнеокласичній парадигмі* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., Черкаси, Вид-ць Гордієнко Є.І., 182 с. С. 6-7.

2. Грай, Г.С. (2015). *Моніторинг як механізм управління процесом навчання: методичний практикум для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів* / укл. Г.С. Грай, Тернопіль, Астон, 132 с.
3. Лукьянова, Л. (2016). *Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: теоретичний і методичний аспекти*: монографія. Київ, ПООД НАПН України, URL : https://lib.iitta.gov.ua/710017/1/2016_monograph_Lukianova.pdf.

Застосування елементів адаптивного менеджменту в роботі вчителя-словесника

Гапон Леся Олексіївна
center.imco@gmail.com

Розвиток педагогічної майстерності вчителів відбувається в інтегративній системі, яка складається із взаємоузгоджених структурно-змістових елементів, що взаємодіють у діяльнісно-творчому, індивідуально-особистісному та акмеологічному аспектах з метою підвищення мотивації до самовдосконалення, самоменеджменту, самопрезентації; створення траєкторій професійного успіху педагогів; побудови інноваційних індивідуальних моделей концепцій методичної творчості. Вагомим фактором для забезпечення професійного зростання освітян є застосування елементів адаптивного менеджменту.

Проблема адаптивного управління є предметом наукових розвідок О. Боднар [2], Г. Єльнікової [4; 5], З. Рябової [5], Г. Дегтярьової [3], Л. Лузан [6], Л. Фесік [8] та ін.

Адаптивний менеджмент передбачає взаємоузгодження особистих потреб і внутрішніх мотивів педагога із вимогами суспільства і держави. На думку Г. Єльнікової, це «процес взаємовпливу, що викликає взаємоприспосадування поведінки суб'єктів діяльності на дія(полі)логічній основі, яка забезпечується спільним визначенням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і самоспрямуванням дій на її досягнення» [4, с. 10].

Застосування елементів адаптивного менеджменту в роботі вчителя-словесника забезпечує підвищення якості професійної діяльності шляхом самооцінювання, осмислення досягнутого та проектування подальшого професійного вдосконалення. Ефективними інструментами самооцінювання педагогів в системі адаптивного менеджменту є професійний стандарт, рамка безперервного професійного розвитку вчителів, учительське портфоліо, анкети самооцінювання, факторно-критеріальні моделі. Головна мета професійного стандарту вчителя як інструменту оцінювання – комплексне самооцінювання й оцінювання вчителів, що сприяє професійному зростанню. Рамка професійного розвитку вчителів є продовженням профстандарту. У ній описано характеристики досконалого педагога-професіонала, що слугує зразком, ідеальною моделлю для наслідування.

У новому професійному стандарті «Учитель закладу загальної середньої освіти» 2020 р. викладено *загальні* (громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька) *і професійні компетентності вчителя*, описано професійні компетентності вчителя за кваліфікаційними категоріями –